

# ЗАЕДНОСТ НА ОТСТРАНЕНИЕТО И ПРЕЖИВЯВАНЕТО

РОМЕО ПОПЛИЦЕВ

## Домът на Бернарда Алба

от Ф. Г. Лорка

*Постановка – Възкресия Вихърлова. Сценография и костюми – Зарко Узунов. Композитор – Асен Аврамов. Хореография – Мила Искренова. Участват: Цветана Манева, Йорданка Кузманова, Рени Врангова, Теодора Иванова, Карла Рахал, Емануела Шкодрева, Ана Пападопулу, Жорета Николова, Мария Сапунджиева*

Сезон 2005/06

НАРОДЕН ТЕАТЪР „ИВАН ВАЗОВ“



Може би това е най-поставяната пиеса на Федерико Гарсиа Лорка у нас, а и не само у нас, изобщо. Само за последните две години текстът търпи три различни сценични интерпретации в България, всяка от които е твърде любопитна. От Възкресия Вихърлова този текст се прави за втори път: сега госта по-различно от първия; във всеки случай донякъде по-психологически, но не и реалистично; вече неритуално и по-скоро иронично.

Въпросът защо точно тази драма на Лорка възбужда такъв интерес в нашия театър би могъл да се развие като госта широка тема. Тук ще навърлям само отделните, по-важни опорни точки в едно такова възможно развитие. Например: известната близост между България и Испания през целия XX век като повече „селски“

страни и особено що се отнася до неговата първа половина: в манталитетта, в производителните сили и интереси, в ужасната и неизбежна борба със земята; в тяхната южноевропейска близост с палецотото лятно слънце, с донякъде позапазената патриархалност на провинциалните им региони, с почти съвпадащите периоди на политическа диктатура, но и с властта на онзи матриархат, продължаващ и обезпечаващ мъжката власт: там, където мъжете или рано умират поради тежкия труд и болестите, или са гурбетчици... „Домът на Бернарда Алба“ като метафора на Испания, може да се съотнесе по същия начин и към България.

Е, това е само митологична поредица за близост, но тя ни насочва и към по-общи символи. Първо, симво-



Цветана Манева (Бернарда Алба), сезон 2005/06

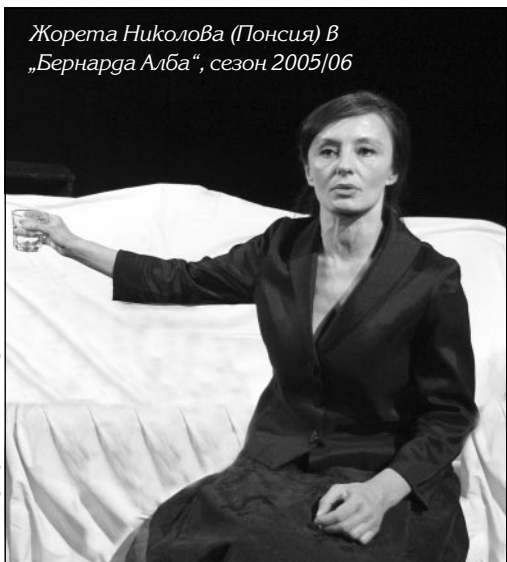
Фотограф Симон Варсано

лът на *Майката*: *Мagna Mater*, поражаваща и поглъщаща, живот и смърт, успокояваща и устращаваща (тук тази двояка, дори и да се преобърне, пак същото се получава), внушаваща преданост към земята и пасивно приемане на природните явления. Майката е и Божията майка, и Божията невеста и Майка Долороса, оплакваща смърт-

та на своя син. Тя е и Девицата. Тя е и ненавистта, породена от любов. Нейните аспекти са в Мария (майката на Бернарда, лудостта на нормата), в дъщерите като Магдалена, Мартирио, мъченицата, и др. (Впрочем Майката е най-значителният и трагически образ и в „Кървава сватба“.) Майката е и *Домът*: утроба и гроб-

Жорета Николова (Понсия) в  
„Бернарда Алба“, сезон 2005/06

Фотограф Симон Варсано



ница, храм и скривалище, крепост и затвор, нашият малък свят, но и вселената. „Домът на Бернарда Алба“ означава майчината власт, но фортифицирана, усилена двойно. Усилена до самопогребение.

Тъкмо поради своята наситена символна образност, дори обременена с необозримост, сюжетът на драмата може да бъде отнесен и към времето на Лорка, и преди него, и след него. И сега, и винаги. В. Вихърлова е избрала времето на 60-те години на XX век, когато властта на Майката и традицията – не е ли тя Майката на властта? – се разпадаше от студентските бунтове, от сексуалното разкрепостяване, когато загадъчната усмивка на Мона Лиза бе заменена от усмивката на Мерилин Монро, от протеста срещу войните, от свободата на хипитата и наркотиците; времето, когато президентът Кенеди беше убит – и в негово лице като че ли унищожиха едновременно Бащата (изобщо президента) и Сина (като

най-младия президент и надеждата на нацията). Впрочем един телевизор в духа на епохата излъчва от сцената някои от тези емблематични кадри. В крайна сметка обаче не бива и да прекаляваме с желанието да мотивираме защо текстът е времеположен тъкмо в 60-те: това време на промяна. Но кое всъщност не е? Всичко прилича на една уловка и игра.

Сценограф е арх. Зарко Узунов и за сценичното пространство той е подбрал мебели с елегантна еkleктика: тежка холна гарнитура с кушетка и две маси, с бели покривала. В дъното има закрито огледало. Една гостна, която трябва да бъде скрита като гостна, така, както природата на жените в пиесата е скрита, но видима; скрита, за да се забележи още повече. Донякъде тежките маси също така напомнят на неуютните, неизползваеми холски маси от 60-те. Тяхната роля е най-вече да отзвучават заповедническо-ритуалните удари с ръка на Бернарда Алба и ударите-отговори на нейните дъщери, в които звучи поскоро смесицата от съгласие и несъгласие. Движенческият рисунок, изработен за актьорите от Мила Искренова, не е реалистичен, но и все още не се е превърнал в чист танц. В тези движения има неприкрита еротика, но те, разбира се, са външен израз на вътрешното чувство. Освен това съществува в тях и една отчуждаваща ирония.

Впрочем странната атмосфера на спектакъла е именно в заедността на отстранението и преживяването, на движенията и думите на актрисите. Те са всъщност едно цяло, но което е винаги различно и някак текущо в

своята цялост. Преливащо се от движение към движение, от жест към жест, от дума към дума. Главата и трупът на това тяло е сякаш Бернарда, останалите са нещо като негови крайници: повече на брой, защото, разбира се, това е чудовищно тяло. Едновременно заплашително и смешно, едновременно единно и разпадащо се, вървящо в синхрон, но някак залитащо. Всъщност гротесковата Мария Хосефа (майката на Бернарда, в изпълнението на Йорданка Кузманова) е крайната перспектива на женското вединено разнообразие, което има своето още живо, преливащо от изблици и несподавено движение в гъщерите, пресъздадени от актрисите Рени Врангова, Теодора Иванова, Биляна Петринска, Емануела Шкодрева и Ани Папагонулу. Жорета Николова (Понсуа) допълва, но и създава известен контрапункт в това сложно движение на Жената.

Отварянето на текста с този почти весел ключ едва ли има за цел

да го деграматизира и по този начин „осъвремени“. Но той безспорно се доближава до нас в това представление: в тази сериозност, лицемерие и малко игра – такова, каквото е всичко в живота всъщност. Безспорният център на спектакъла е образът на Бернарда Алба, поредният творчески успех на Цветана Манева. В един строго премерен ритъм и лаконичен израз, минават като през един поток, пречупващ се в различните течения по своя път, всички емоции и импулси на героинята: от мрачните, дълбоки водовъртежи на традицията, до играта на избликналите на повърхността, пак някъде отдолу, неизчерпаеми и несломими женствени струи.

След психологическо-реалистичните, ритуалните и движенчески сценични интерпретации на драмата на Лорка постановката на Възкресия Вихърова постига като че ли един синтез на всичко това. Дотук добре. И накъде оттук насетне?



„Бернарда Алба“, сезон 2005/06